

TAPAUS KIVISTÖ

Yhteisöllisyyden ja yhteistyön merkitys nuorten
turvapaikanhakijoiden kotoutumisessa

MarjaVerkko ry

Kevät 2018

Sisällys

Johdanto	3
1 Alaikäisenä yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tukiasumisyksikkö Kivistöön.....	5
2 Vapaaehtoisten ja kolmannen sektorin aktiivisuus.....	7
3 Nuorten kokemuksia omin sanoin.....	10
4 Jotain olisi voitu tehdä paremmin	12
Yhteenvetoa	14
Lähteet.....	17

Johdanto

Vantaan kaupunginvaltuusto hyväksyi 19.6.2006 Marja-Vantaan osayleiskaavan selostuksen (2006), joka perustui kaupunginvaltuuston 30.9.2002 hyväksymiin Marja-radan ja Marja-Vantaan yleiskaavatavoitteisiin. Selostuksessa todettiin, että osayleiskaavan aluevarauksiin mahtuu noin 27 000 uutta asukasta ja 26 600 uutta työpaikkaa, kun alueella tuolloin asui noin 4100 henkilöä. Asukkaista lähes kaikki asuivat pientaloissa ja vain 2,5 % oli vieraskielisiä.

Kielteisiä vaikutuksia tai uhkia ihmisten oloihin arvioitiin virallisesti silloin seuraavasti: ”– Väestön moninkertaistuessa vähenee toistensa tunteminen (kylän henki) ja yhteistoimintamuodot jakautuvat pienempiin osiin harrastus- tai aluepohjalta. – Lähiympäristö muuttuu. Rakennettu ympäristö tulee väljyyden ja metsäisyyden tilalle. – Väestön, työpaikkojen ja palvelujen lisääntyminen (kaupungistuminen) lisää myös rauhattomuutta, liikennettä ja melua alueella. Toteutukseen ja sen kestoon liittyy myös ongelmia. Palvelut seuraavat toteutusta jälkijättöisesti. Tietty asukasohja on oltava, ennen kuin kaupan palvelut ovat kannattavia ja julkiset palvelut perusteltuja. Alueen nopea rakentaminen eli yhdyskunnan keskeneräisyyden minimointi on palvelujen toteutumisen kannalta suotavaa.”

MarjaVerkko perustettiin vuonna 2009. Aluekehitysverkoston tarkoituksena on (1) edistää alueen yhteisöllisyyden kehittymistä ja (2) vahvistaa alueellista osallistumista voimakkaasti kasvavalla ja monimuotoistuvalla alueella. Verkoston ensimmäinen tehtävä oli järjestää konkreettista tekemistä (perjantai-illan nuorisokahvilatoimintaa, yökorista sekä nuorisokonsertteja) alueen nuorille. Vuosien varrella toiminta on laajentunut merkittävästi, ja nykyisin MarjaVerkon vastuulle kuuluu muun muassa suurten vuosittaisten tapahtumien (Kivistön kyläjuhla, Ystävänpäivän rusettiluistelu, perhepuistokonserttitapahtuma KYTKE-festari, koululaisten monilajikesäleirit, Kivistön joulutori) tuottaminen, asukastila Rubiinien hallinnointi, erilaisten lyhytkurssien ja vertaistukitoiminnan järjestäminen, keskustelu- ja verkostoitumistilaisuuksien pitäminen sekä paikallistiedon etsiminen ja välittäminen. MarjaVerkon toimintaperiaatteena on kutsua kaikki Kivistön suuralueen sosiaaliset toimijat (mukaan lukien alueen asukkaat sekä viranomaiset) mukaan vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Toiminta on alusta asti painottunut voimakkaasti ongelmien ennaltaehkäisyyn ja oikea-aikaisuuteen.

Vuoden 2015 lopulla Kivistöön perustettiin yllättäen alaikäisenä yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tukiasumisyksikkö. MarjaVerkon olemassa oleva verkosto ja rakenteet mahdollistivat sen, että alueella pystyttiin välittömästi aloittamaan tukitoiminnan organisointi. Tämä raportti kuvaa niin kutsuttua tapaus Kivistöä, jossa eri toimijoiden yhteistyön kautta onnistuttiin järjestämään nuorille mielekästä ja kotoutumista edistävää toimintaa ja tukea arjessa, sekä rauhoittamaan alkuvaiheen tulehtunut tilanne Kivistön alueella. Raportin on tuottanut MarjaVerkko ry, joka on ollut tapaus Kivistössä keskeinen toimija.

Aineisto on koostettu haastattelemalla keskeisten yhteistyötahojen edustajia sekä Kivistön tukiasumisyksikössä asuneita nuoria keväällä 2018. Haastatteluja tehtiin yhteensä 22 kpl, joista 15 kpl toteutettiin kasvotusten, 6 kpl sähköpostitse ja 1 kpl puhelimitse. Haastateltu on **Kivistön asukasta**, joka suhtautui aluksi tukiasumisyksikköön hyvin kriittisesti, **ohjaaja A**:ta ja **ohjaaja B**:tä Kivistön tukiasumisyksiköstä (ohjaaja B toiminut sittemmin tukitoiminnan koordinaattorina MarjaVerkossa), **Vantaan apulaiskaupunginjohtajaa, entistä Vantaa-mallin vapaaehtoistoiminnan koordinaattoria**, tukiasumisyksikköä koskevissa asukastilaisuuksissa mukana ollutta **komisariota**, nuorten kanssa paljon toiminutta **erityisnuorisotyöntekijää** sekä

Vantaan nuorisotyön päällikköä, seurakunnan nuorisotyön ohjaajaa, nuorten kummiperheitä (kummivanhemmat A, B ja C), MarjaVerkon puheenjohtajaa, nuorten jalkapallojoukkueen valmentajaa sekä kahdeksaa nuorta (tukiyksikön asukkaat A, B, C, D, E, F, G ja H) .

1 Alaikäisenä yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tukiasumisyksikkö Kivistöön

Marraskuussa 2015 sosiaalisessa mediassa alkoi kiertää työpaikkailmoitus, jossa Kotouma Oy haki työntekijää Kivistöön perustettavaan alaikäisten turvapaikanhakijoiden yksikköön. Asukkaat tai alueen toimijat eivät olleet aikaisemmin kuulleet, että tällainen keskus olisi tulossa lähiseudulle. Haastateltu **Kivistön asukas** kuvasi tilanteen uhkavaksi:

Olin jo syvästi huolissani, kun näin uutisissa miehiä – pääosin elintasopakolaisia – tulossa rajojen yli. Sisälsikö ryhmä entisiä sotilaita ja koulutettuja tappajia? Perheeni oli muuttanut vain vuotta aikaisemmin Vaaralasta Kivistöön. Vanhin tyttömme täytti silloin 3 ja vaimoni odotti toista lasta. Me emme halunneet laittaa lastamme tarhaan, jossa 60% lapsista puhuivat muuta kuin suomea äidinkielenään. Valitsimme Kivistön ja sitten vain vuosi sen jälkeen saimme tietää, että lintukotoomme oli tulossa turvapaikanhakijoiden yksikkö noin puolen kilometrin päähän. Emme saaneet tarkkaa tietoa mistään. Alussa luulin, että kaupunki oli vastuullinen sijainnin valinnasta, mutta soitin sinne ja selvisi, että kaupunkikaan ei tiennyt uudesta keskuksesta.

Alueen asukkaat haastateltun mukaan lukien olivat jo aiemmin perustaneet ”Kivistön Watch” -nimisen ryhmän, jonka tarkoitus oli estää varkauksia ja muita rikoksia Kivistön alueella. Jotkut ryhmän jäsenet halusivat uuden kuvitellun uhan takia järjestää katupartio toimintaa ”turvallisuuden takaamiseksi”, mutta haastateltava itse oli sitä mieltä, että tämä olisi yliammuntaa.

Tilanne kehittyi nopeasti. Tukiasumisyksikön ensimmäiset asukkaat saapuivat jo ennen joulua. Pakkanen paukkui ja monilla näistä nuorista oli vain kesävaatteet ja sandaalit päällä. MarjaVerkko, Kivistön kirkko ja Kanniston nuorisotilan työntekijät järjestivät nopealla aikataululla vaatekeräyksen, johon saatiin lahjoituksia paikallisilta asukkailta, koripalloseura PuHu Junioreilta ja KONE Oyj:n työntekijöiltä. Kahden viikon sisällä keräyksen aloittamisesta kaikilla nuorilla oli talvivaatteet.

Vantaan kaupunki oli ruvennut valmistautumaan turvapaikanhakijoiden saapumiseen jo ennen kuin ensimmäiset nuoret kuljetettiin Kivistöön. Epävarmassa tilanteessa Vantaan kaupungin asukaspalvelu ja kolmannen sektorin edustajat pohtivat yleisötilaisuuden järjestämistä kiireellisellä aikataululla. Samoihin aikoihin kaupunki päätti satsata vapaaehtoisvoimien valjastamiseen tilanteen helpottamiseksi. Syntyi Vantaa-malli, jossa kaupunki, Suomen Punainen Risti sekä Vantaan seurakunnat muodostivat ydinryhmän. MarjaVerkko lähti Kivistön osalta tiiviisti mukaan yhteistyöhön ja toiminnan kehittämiseen.

Apulaiskaupunginjohtaja: Kaupunki aloitti heti määrätietoisesti reagoinnin koko syksyn 2015 turvapaikkahakijakriisiin. Perustettiin yhteistyöelimiä, polkaistiin hyvin nopeasti ”Vantaa-malli” jne. Asukkaiden turvallisuusriskiä vähennettiin yhteistyöllä erityisesti poliisin kanssa, sekä tiedottamalla ja yhteistyöllä kaikkien toimijoiden välillä. Näin jälkikäteen kaupungin toiminta oli nopeata ja tehokasta. Vakavilta ongelmilta vältyttiin. Vantaa-malli oli hyvin tärkeä tässä kokonaisuudessa ja oli onnistunut ratkaisu, joka vaikutti myös yleisen tilanteen rauhoittumiseen. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa toimi hyvin ja sitä Vantaa-mallia kehitettiin esim. Migrin toimesta.

Entinen Vantaa-malli -vapaaehtoistoiminnan koordinaattori: Yllättävässä tilanteessa viranomaisille oli mahdotonta hoitaa kaikkea yksin. Ihmisiä tuli paljon, kansalaiset aktivoituivat poikkeuksellisella tavalla ja halusivat olla avuksi. Piti luoda systeemi, jonka avulla kanavoidsa vapaaehtoiset toimimaan yhdessä samaan suuntaan kuin viranomaistyö.

Systeemi, jolla saada ihmisten toimintainto hyödynnettyä palvelemaan yhteistä hyvää. Miten koordinoita tätä kaikkea hallitusti? Kaupunki halusi panostaa siihen. Se palkkasi oman koordinaattorin ja seurakunta tuli vahvasti mukaan auttamaan. Kuntalaispalvelut, SPR:n edustaja ja Vantaan seurakuntien edustaja muodostivat Vantaa-mallin ydinryhmän.

Näkisin sen niin, että onnistuttiin siksi, koska alusta lähtien otettiin alueen toimijat mukaan vuoropuheluun. Se, että minkälaiset roolit kukakin ottaa. MarjaVerkolla oli selvästi halukkuutta ja se oli motivoitunut ottamaan ison roolin itselleen tässä asiassa.

Kummiperhetoiminta - MarjaVerkko pyöritti sitä kokonaan, otti siitä vastuuta. Vapaa-ajan toimintaa ja keräyksiä toteutettiin myös nopeasti verkoston kautta. Myös alueen seurakunnalla oli tahtotila olla mukana auttamassa ja ottamassa roolia. Siinä on voimaa, kun on useampia toimijoita, jotka yhdistävät voimansa.

MarjaVerkon ehdotuksen mukaisesti Vantaan kaupungin asukaspalvelut järjesti asukasillan asiasta Kanniston koululla 15.12.2015. Puheenvuoroja käyttivät mm. apulaiskaupunginjohtaja, Maahanmuuttoviraston edustaja, Kotouma Oy:n toimitusjohtaja, Kivistön tukiasumisyksikön vastaava ohjaaja, SPR:n edustaja, MarjaVerkon hallituksen puheenjohtaja sekä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen komisario.

Erityisnuorisotyöntekijä: Oli tarkoitus saada enemmän tietoa ja keskustelua alueen asukkaiden, toimijoiden ja tukiasumisyksikön johdon välillä ennen nuorten saapumista tukiasumisyksikköön. Alueen asukkaiden asenne oli todella negatiivinen ja pelokas tulevaa tukiasumisyksikköä kohtaan. Tulevaisuudessa olisi tärkeää, että asioista tiedotettaisiin avoimemmin ja luotaisiin alueen toimijoille ja asukkaille vastaavia tilaisuuksia, jossa asioista ja huolista voisi keskustella ja yhdessä löytää niihin ratkaisuja. Uskon, että ihmisten asenteisiin vaikutti se, että ihmiset kokivat, että heidän huoliaan ja ajatuksiaan väheksyttiin, eikä tukiasumisyksikön perustamisesta alueelle kerrottu avoimesti.

Apulaiskaupunginjohtaja: Kaupungin kannalta tilanne oli tietenkin kiusallinen ja asukkaiden huoleen vastattiin heti järjestämällä ko. keskustelutilaisuus Kanniston koululla. Vantaan kaupungilla ei ollut minkäänlaista roolia sijaintipäätöksen suhteen. Vantaan kaupungilta ei kysytty asiasta. Migri teki sopimukset palvelutuottajien kanssa ja kaupunkia ei informoitu ennen kuin päätökset/sopimukset oli tehty.

Komisario: Tilanne kokouksessa ei näyttänyt hyvältä. Tilaisuus oli hyvin tunteita herättävä. Alueen asukkaat olivat hyvin huolissaan tästä tulevasta asumisyksiköstä ja selkeästi tuli myös ulkopuolelta ihmisiä lietsomaan vihaa ja pelkoa mitä uhkaa ne turvapaikanhakijat voisivat aiheuttaa. He kuvasivat tilaisuuden ja lähettivät kuvat esimerkiksi suoraan *Seiska-lehteen* ja nettiin. Se oli selvästi järjestetty se homma. Oli kiivas tunnelma. Siihen nähden oli ilo todeta toisessa tilaisuudessa pari kuukautta myöhemmin, kuinka alueen asukkaat olivat itse havainneet, että pojista ei ollut mitään haittaa tai uhkaa heidän päivittäiselle toiminnalle eikä muutenkaan. Agitaattorit eivät enää tulleetkaan, kun eivät saaneet bensaa liekkeihin. Kivistön alue pysyi hyvin rauhallisena ja sitä se on edelleen.

Yksi syy, miksi tilanne rauhoittui, oli ärsykkeiden vähyyys. Paikalla ollut **Kivistön asukas** totesi:

Kanniston koulun ensimmäisessä kokouksessa viranomaiset puhuivat siitä, että ei olisi syytä huolestua, mutta oli jo nähty, että viranomaiset olivat valehdelleet monista asioista aikaisemminkin. Nytkään puheet eivät vakuuttaneet. On oikein auttaa niitä, jotka todella tarvitsevat apua, mutta kun ei voinut luottaa virallisiin selityksiin, piti itse selvittää asioita. Ei kuitenkaan mennyt kauan, kun huomattiin, että tukiyksikön asukkaat olivat pääosin todella alaikäisiä ja niitä ei ollut niin paljon kuin pelättiin alkuvaiheessa. Tilanne rauhoittui. Helpotti, ettei edes puskaradiolle tullut tietoa muusta ongelmasta koko 1,5 vuoden aikana kuin joku mitätön kahakka jalkapallokentällä.

2 Vapaaehtoisten ja kolmannen sektorin aktiivisuus

Toinen syy tilanteen rauhoittumiseen oli se, että nuoret olivat aloittaneet koulunkäynnin Vantaalla ja lisäksi vapaaehtoiset, seurakunta, Kanniston nuorisotilan henkilökunta ja MarjaVerkko olivat ehtineet järjestää paljon vapaa-ajan toimintaa heille.

Ohjaaja A: Vastaanottokeskuksilla ei välttämättä ole resursseja järjestää harrastustoimintaa, kun aika menee virallisten asioiden tai Migrin asettaman työ- ja opintotoiminnan valvomiseen. Järjestöt ja vapaaehtoiset voivat tarjota todella tärkeää kummiperhe- tai vapaaehtoistoimintaa. Nuorten olisi tärkeää löytää tukiverkkoa ja välittäviä aikuisia, jotka ovat elämässä ja vapaa-ajalla mukana ja tukena sekä kokea normaalia perhe-elämää.

Hänen kollegansa tukikeskuksessa myös korostaa harrastuksien tärkeyttä:

Ohjaaja B: Kun tukiasumisyksikkö avattiin ja turvapaikanhakijat tulivat joulukuussa 2015, vastaavalla ohjaajalla ei ollut käytössä tarpeeksi resursseja eikä kokenutta ja koulutettua henkilökuntaa. Se hidasti alussa poikien asioita. Kotouma Oy ei tarjonnut pojille harrastuksia, ne tulivat eri kautta. Esimerkiksi MarjaVerkko ja KanNu (kaupungin nuorisopalvelut) ovat olleet alusta asti poikien kanssa ja järjestäneet heille eri toimintaa, mikä auttoi tosi paljon poikien arkipäiviä kun heillä oli jotain tekemistä. Muuten he olivat koko ajan vaan huoneissaan ilman mitään tekemistä. Pikkuhiljaa asiat alkoivat mennä parempaan suuntaan.

Kanniston nuoriso- ja asukastila ja sen työntekijät ja vapaaehtoiset muodostivat arvokkaan tukiryhmän nuorille turvapaikanhakijoille.

Erityisnuorisotyöntekijä: Heti ensimmäisenä päivänä kun pojat saapuivat tukiasumisyksikköön, olimme nuorisopalveluiden edustajina tapaamassa heitä. Sovimme heti yhteistyöstä ohjaajien kanssa ja siitä, että nuoret voisivat tulla nuorisotilalle tutustumaan, viettämään aikaa ja osallistumaan meidän järjestämään toimintaan.

Tärkeää oli käydä avointa keskustelua alueen nuorten ja heidän vanhempiansa kanssa. Alue, jolla muutenkaan ei ole maahanmuuttajataustaisia asukkaita tai nuorisotilalla kävijöinä, oli tärkeää käydä keskustelua, kuulla huolia ja kertoa turvapaikanhakijanuorten tilanteesta muille nuorille. Avoin keskustelu, yhdessä tekeminen, rauhassa tutustuminen ja työntekijöiden läsnäolo helpottivat tilannetta ja ajan kanssa tilanne ja huolet rauhoittuivat.

Alkuvaiheessa alueen vanhemmat vastustivat nuorten käymistä nuorisotilalla yhtäaikaan alueen muiden nuorten kanssa. Sain alueen asukkailta viestiä, että olen työntekijänä vastuussa nuorten mahdollisista rikoksista kuten esim. raiskauksista alueella. Jouduimme aluksi pitämään turvapaikanhakijanuorille omia iltoja ja ryhmiä nuorisotilalla, mutta vastustuksesta huolimatta heidät otettiin vähitellen mukaan nuorisotilan iltoihin muiden nuorten kanssa. Järjestimme tukiyksikön asukkaille futsal- ja kuntosaliharjoittelua. Jokainen nuori kävi kanssani kuntosalikurssin, jossa ohjasin heitä turvallisesti käyttämään laitteita ja oppimaan kuntosalin ohjeiden ja toimintatapojen noudattamista. Tämän lisäksi järjestimme yhdessä kivoja ulkoilupäiviä kuten mäenlaskua ja luistelua.

Seurakunnan nuorisotyön ohjaaja: Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen ja tukeminen, viestintä kumpaankin suuntaan, yhteistyö eri toimijoiden kanssa, tavaran ja vaatteiden kerääminen näille nuorille yhdessä, nuorten oleminen KanNussa ja MarjaVerkon tapahtumissa vapaaehtoisina ja osallistujina veivät kehityksen oikeaan suuntaan. MarjaVerkon puistokonserttitapahtuma KYTKE-festari 2016 oli merkittävä tapahtuma, sillä seurakunnan toiminta suunniteltiin ja toteutettiin niin, että vapaaehtoiset, asukkaat ja nuoret tekivät sen yhdessä. Se oli paikallisyhteisöön juurruttamista toiminnan kautta.

Ottamalla näitä nuoria mukaan pystyimme osoittamaan muille, että nämä nuoret ovat ihan samanlaisia kuin muutkin nuoret.

Selvästi tehokkain lisäavunlähde olivat MarjaVerkon kummiperheet, paikalliset vapaaehtoiset, jotka avasivat kotinsa nuorille. Ajan myötä noin puolet Kivistön yksikön asukkaista sai kummiperheen ja kaksi heistä jopa muutti kummiperheen luokse asumaan. Eräs keski-ikäinen pariskunta ilmoittautui kummiperheeksi ja heidän viisi lasta osallistuivat myös omalta osaltaan kotoutumistehtävään:

Kummivanhemmat A ja B: Meillä on kaksi kummipoikaa, ja pojat ovat vierailleet meillä aika paljon. On tehty tavallisia kotoisia asioita, kuten ruuanlaittoa yhdessä. Monesti ollaan katsottu heidän asioitaan, autettu läksyissä, vierailtu nyt heidän kodeissaan, kun he eivät enää asu tukiasumisyksikössä. Keskustelua ja juttelua nuoret ovat ehkä eniten halunneet. Sitä on tehty paljon. On autettu työnhakujutuissa, opiskelupaikan etsimisessä ja hakemisessa sekä asuntoasioissa. Täytyy sanoa, että Vantaalla asiat on hoidettu älyttömän paljon paremmin kuin esimerkiksi Espoossa, jossa toinen nuoremme nykyään asuu. Vantaalla on saatu tukea asioihin, mutta Espoossa nuori ei ole saanut apua oikein mihinkään eikä kukaan tunnu olevan kokonaisvastuussa hänestä. Olemme siinä sitten hoitaneet sosiaaliviranomaisten tehtäviä aika paljon, kun muuten niitä ei kukaan hoitaisi. Kelan, TE-toimiston ja muiden kanssa ollaan yritetty selvittää erilaisia lomakeasioita esimerkiksi. Pieniä päiväreissuja on tehty esimerkiksi Turkuun yhdessä. Autokouluasiat ovat viime aikoina olleet esillä myös. Toinen nuoristamme on opettanut kummiperheen isälle ranskaa, toinen taas on opettanut meille ruuanlaittoa ja autonpesunkejä. Pojat ovat myös touhunneet paljon meidän perheen lasten kanssa. Nämä nuoret haluavat jakaa asioitaan meidän kanssa paljonkin. Yhdessä on kuunneltu musiikkia, keskusteltu politiikasta, uskonnosta ja monenlaisista asioista.

Toinen meidän kummipojistamme on asunut muuallakin vastaanottokeskuksessa. Hänen mielestään Kivistön tukiasumisyksikössä heihin suhtauduttiin parhaiten ja viihtyvyyden kannalta kummiperhetoiminta oli siinä tärkeä tekijä. Meille oli tosi helppoa tulla mukaan tähän kummiperhetoimintaan ja tunsimme itsemme tervetulleiksi. MarjaVerkon toiminta oli hyvin matalan kynnyksen toimintaa, johon oli helppoa lähteä mukaan. Esimerkiksi Espoossa on myös hyvät toimijat, mutta ne eivät toimi hyvin yhteen. Vantaalla ne pelaavat hirveän hyvin yhteen. Vantaa-malli on tosi toimiva. Nuorekin kannalta asiat ovat toimineet kätevästi ja apua on saatu. Myös seurakunnan rooli Vantaalla on ollut selkeästi parempi ja aktiivisempi. Kummiperheelle järjestetty vertaistuki ja työnohjaus ovat olleet todella tärkeitä. Myötätuntouupumusta koetaan helposti. Luottamus on kaiken A ja O. Keskinäinen arvostus ja hyvä fiilis. Jos ne löytyy, niin niiden avulla kestää kaikenlaista.

Koemme, että tässä vapaaehtoistoiminnassa on ollut hyvin tilaa erilaisille ihmisille ja eri elämäntilanteissa oleville ihmisille. Kaikille lapsillemme tämä toiminta on ollut todella tärkeää. Jotkut ovat kysyneet meiltä miksi ollaan lähdetty mukaan, kun on omiakin lapsia 5, niin olen heille perustellut, että juuri siksi. Jos oma lapseni olisi vastaavanlaisessa tilanteessa, niin toivoisin, että joku auttaisi häntäkin. Yhteiskunnallisena asiana ajattelen tätä toimintaa. Siinä on olemassa valtavan suuri riski, että nämä nuoret syrjäytyvät. Se olisi hirveä tragedia ja tuhlausta. Siksi tuntuu varsin oikealta, että jos on jotain mitä voin tehdä, niin sen kyllä teen. Olemme myös saaneet paljon tästä toiminnasta itse.

Toisen kummiperheen aikuinen muisti, että ihmisten asenteet ja yleinen ilmapiiri ja sen polarisoituminen Suomessa saivat hänet ja hänen miehensä liikkeelle.

Kummivanhempi C: Kun alkuaikoina oli aika paljon vastustusta yhteisössä, niin meidän tunne oli, että siihen pystyttiin aika hyvin vastaamaan ruohonjuuritason toiminnalla. Järjestöt, yhdistykset ja muut toimijat, kaupunki mukaan lukien, tuntui tarttuvan siihen aika hyvin ja

myös vapaaehtoiset jotka lähtivät mukaan toimintaan aktiivisesti. Harrastustoiminta ja kummiperhetoiminta oli tosi tärkeää ainakin näille nuorille, että vapaa-ajan toimintaa ylipäätään järjestettiin. Jalkapallo ehkä erityisesti. En tiedä onnistuttiinko ennakoasenteet ja muut hälventämään. Ainakin siltä se näytti.

Minun mielestäni vapaaehtoisjärjestöjen ja seurakuntien tärkeänä tehtävänä on tuoda näitä tarinoita esiin ja antaa ihmisille kasvot. Kaikki ihmiset ovat yksilöitä, he eivät ole "ilmiö". Se on yksi asia. Ei myöskään voi väheksyä politiikan roolia. Siellä on iso vastuu siitä, millaisia ratkaisuja tehdään. Sitten on se, miten nähdään Suomen rooli tässä kaikessa. Miten kannetaan vastuu lupauksista ja sopimuksista. On tärkeää tuoda esiin myös, että tämä ei ole vain sitä, että tehdään humanitaarinen vastuamme. Suomi on pieni maa ja tänne mahtuu ihmisiä. Tästä voi olla myös hyötyä. Suomessa tarvitaan työvoimaa. Että nähdään tässä myös mahdollisuus. Me voidaan saada myös tästä jotain. Korostetaan sitä. Jos tänne tulee nuoria ihmisiä, niin siinä meillä on suuri mahdollisuus, jos saadaan heidät koulutettua, integroitua ja me autetaan heitä. Enemmänkin voidaan siitä saada jotain. Vapaaehtoistoiminnan matala kynnys on erittäin hyvä. Kummiperhetoiminta on ollut hyvä ratkaisu. Tukea vapaaehtoisille on tarjottu hyvin.

Jalkapalloharrastustoiminta aloitettiin keväällä 2016 tukiasumisyksikön nuorten pyynnöstä. MarjaVerkko otti toiminnan järjestämisestä vetovastuun ja yhteistyössä paikallisen urheiluseuran (Keimolan Kaiku) sekä Vantaan kaupungin liikuntapalveluiden Sporttia kaikille -hankeen kanssa toiminta edistyi nopeasti. Pätevän valmentajan johdolla muodostui sekä kilpailu- että harrastustoiminta. Kesällä 2017 Keikan Kotkat -niminen joukkue pelasi Palloliiton Uudenmaan piirin miesten 6. divisioonassa ja saavutti lohkon neljännen sijan. **MarjaVerkon puheenjohtaja**, joka toimii joukkueenjohtajana, totesi:

Alussa näillä nuorilla ei ollut minkäänlaista käsitystä järjestäytyneestä urheilutoiminnasta. He tulivat myöhässä harjoituksiin, puhuivat puhelimeen kesken kaiken ja sen sellaista. Asenteissa oli paljon parannettavaa. Täytyy kuitenkin muistaa, että monilla heistä on ollut todella kovia kokemuksia ennen Suomeen saapumista. Välillä harjoituksissa syntyi käsirysyä esim. afgaanien ja arabien välille. Myös virallisissa otteluissa pelaajilla oli taipumusta kiihtyä liian helposti taklaustilanteissa tai tuomarin toiminnasta. Pikkuhiljaa kuitenkin tilanne muuttui ja viha teki tilaa pelaamisen ilolle. Monet nuoret selvästi oppivat uusia toimintatapoja, yhteistyökykyä sekä toisten kunnioittamista. Talvikaudella 2017-2018 nuoret ovat harjoitelleet yhdessä R3 -järjestön suomensomalinuorten ja muutaman muun paikallisen nuoren kanssa sulassa sovussa.

Joukkueen valmentaja on myös havainnut selvän kehityksen pelaajien käyttäytymisessä:

Olen ollut poikien toiminnassa mukana puolitoista vuotta. Alussa pojat olivat vähän kireitä, eikä ollut aina helppoa heidän ymmärtää toisiaan. He olivat hyvin jakautuneita ja oli sellaista kaunaa mitä he kantoivat mukanaan ja yrittivät tuoda sitä joukkue-toimintaan mukaan. Tästä syystä johtuen jouduttiin tekemään erilaisia käytännön muutoksia ja itse näin parhaaksi tutustua nuoriin henkilökohtaisella tasolla, jutella heidän kanssaan yksitellen tai järjestää yhteisiä keskusteluhetkiä yleisen ilmapiirin ja joukkuehengen parantamiseksi. Samalla jouduttiin panostamaan enemmän myös auktoriteettiin, jotta nuoret oppisivat, että jos jotain haluaa saada aikaiseksi, joutuu tekemään töitä sen eteen ja että kunnioitus muita kohtaan alkaa joukkueesta. Tällä hetkellä kaikki vaikuttaa erinomaiselta ja pojat kunnioittavat toisiaan paljon paremmin sekä tulevat keskenään hyvin toimeen. Iso kiitos myös MarjaVerkolle, joka on ollut hoitamassa nuorille kaikkea liittyen koulutukseen, työnhakuun tai neuvontaan. Kaikin puolin erittäin onnistunut toiminta ja olen iloinen siitä, että olen saanut olla mukana.

3 Nuorten kokemuksia omin sanoin

Tukiyksikön asukas A: Alaikäiset kun me täyttämme 18v., me pitäisi itse hoitaa kaikki meidän asiat ja paperit ja muut asiat mitkä minun mielestä ei ole helppo meillä. Tarvitaan hyviä työntekijöitä ketkä ovat oikeasti kiinnostunut heidän tehtävistä ja auta meitä. Esimerkiksi **ohjaaja B** oli alusta asti ystävällinen ja hyvä työntekijä ja auttanut meitä kaikki niin paljon. Ja pystyn luottaa häntä, ja aina uskon mitä hän neuvoa ja mitä hän sanoi. Työntekijät ketkä meillä uudella paikalla ei ole hyviä eikä ystäviä. En tuntuu tää paikka niinku koti koska siellä on paljon ohjaajat häiritse meitä ja meillä on niin paljon turhia sääntöjä.

Jalkapallo treenit on tosi hyvä ja se antaa meille mahdollisuus saada hyvä harrastus mitkä on tullu MarjaVerkon kautta. MarjaVerkko on myös antanut meillä urheiluvaatteita ja hyvä mahdollisuus osallistua näihin treenit. Silloin kuin muutettiin Kivistöön, saatiin paljon vaatteita ja tuki MarjaVerkosta ja kirkosta. Koulu on tosi tärkeä tulevaisuuden takkia, ja siellä me opetetaan suomen kieltä.

Tukiyksikön asukas B: Meillä on ollut alussa vähän haasteita että meillä on tyhjää aikaa ja ei ole mitään tekemistä ja tylsää. Mutta me saatiin esimerkiksi jalkapallo toimintaa oli kaksi kertaa viikossa ja se on hyvä juttu, mutta nyt minulla on vähän vaikea tulla kun asun eri paikassa.

Koulu on tosi hyvä juttu mitä se auttanut meitä myös kotoutumaan. Alussa silloin kun muutettiin vastaanottokeskuksista pois oli hyvä juttu että kolme poikia asunut yhdessä, koska meillä ei ole kavereita Suomessa. **Ohjaaja B** on auttanut meitä paljon. Tarvitaan myös suomalaisia kavereita ja kummiperheitä.

Tukiyksikön asukas C: Minulla on melkein kaikki kunnossa ja ei mitään niin paljon ongelmia. Silloin kuin tulemme Suomeen, me saimme vaatteita ja tukia eri paikasta, esimerkiksi kirkosta ja MarjaVerkosta on auttanut aina ja myös eri tavalla. Ruokaa mitä tarjottu vastaanottokeskuksesta oli joskus hyvä ja joskus ei. Hätätilanteissa jos tulee, soitan kaverille tai **ohjaajalle B:lle** koska minulla ei muuta vaihtoehtoa. Tykkään siitä, että nyt asun oma kämpässä ja minulla kaikki on hyvin.

Tukiyksikön asukas D: Meillä oli tosi tärkeää että meillä on hyvät työntekijät ketkä puhuvat meidän kieltä ja antaa meille hyvät neuvot ja selittävät meille suomalainen kulttuuria ja mitä ero meidän kulttuurista. On ollu meillä hyvä työntekijät ja myös huonot työntekijät. Esimerkiksi **ohjaaja B** on ollu koko ajan meidän kanssa niinku kaverina alusta asti tähän asti, ja tää on tosi hyvä meille niin me voidaan luottaa häntä paljon. **Ohjaaja B** on ollu tukina joka päivä minulle ja ilman häntä en tiedä mitä minun kohtalo olisi ollu. Mutta on ollu myös huonot työntekijät ketkä ei kiinnosta yhtään heidän tehtävistä tai on ollut rasistia. Esimerkiksi se viimeinen tukiasumiskeskus ei ollu hyvä paikka meillä.

MarjaVerkko ja kirkko ja vapaaehtoistyöntekijöitä on auttanut meitä myös niin paljon eli esimerkiksi vaatekeräys, harrastukset, ja järjestettiin juhlia. Myös kummiperhe on tosi tärkeä ja paljon apua ja tukia monelle. Meillä ei ole suomalaisia ikäkavereita tähän asti. Se ois kiva jos alusta asti me saatiin suomalaisia kavereita, koska me voidaan oppia nopeasti suomen kieltä ja meillä on jotain tekemistä heidän kanssa kun meillä on tyhjää aikaa aina.

Tukiyksikön asukas E: Yleensä jos minä tarvin apua tai neuvoa soitan **erityisnuorisotyöntekijälle** ja **ohjaaja B:lle**, heitä aina saan tukia. Tykkään että jos minulle löytyy suomalaisperhe koska minun perhe ei asu Suomessa ja mulla ei ole ketään täällä, ja sitten en ole yksin että minä voi mennä heille ja he voi tulla minulle kylään.

Eriytyisnuorisotyöntekijä auttanut minut niin paljon ja hän on tosi hyvä minulle.

Tukiyksikön asukas F: Alussa meillä oli vaikea koska me tulimme eri kulttuurissa, ja meillä oli vaikea ymmärtää suomalaista kulttuuria. Meillä oli hauskaa Kivistössä muut poikien kanssa kun oltiin kaikki samassa talossa. Ja meillä oli hyvä harrastus se jalkapallo, mitä auttanut meitä tosi paljon alusta ja tähän asti. Me tarvitaan vaan suomalaisia kavereita, saman ikäisiä kuin me. Joskus jos mä tarviin apua mä soitan kaverille tai sitten kummiperheelle.

4 Jotain olisi voitu tehdä paremmin

Alaikäiset turvapaikanhakijat, jotka ovat jättäneet perheensä kaoottiseen lähtömaahan tai menettäneet tai kadottaneet perheensä esimerkiksi sodassa, tarvitsevat elämässään säännöllisyyttä, tukea ja turvaa vähintään yhtä paljon kuin lapset ja nuoret yleensäkin. Valitettavasti nuorten vastaanotto on kuitenkin jopa Suomen kaltaisessa hyvinvointivaltiossa sisältänyt myös epävarmuutta, jatkuvia muutoksia ja yksinäisyyttä.

Ohjaaja A: Usein asuinpaikka tai vastaanottokeskus ei ole pysyvä koko prosessin ajan. Keskuksia suljetaan ja nuoret joutuvat muuttamaan tai heti täysi-ikäistyttyään nuoren pitäisi muuttaa pois alaikäisten keskuksista, vaikka kunta ei välttämättä pysty järjestämään hänelle heti asuntoa. Toisaalta moni voi joutua muuttamaan nopeasti muualle Suomeen, jos saa kuntapaikan muualta. Silloin rakennettu verkosto on täällä, ja uudella paikkakunnalla täytyy opetella monta asiaa uudestaan.

Ja sitten koko turvapaikkaprosessi kestää aivan liian kauan. Kun tulee Suomeen, voi ensin kestää kauan, että pääsee edes kouluun opiskelemaan suomea ja pitää odottaa ja stressata päätöstä 1 vuosi tai enemmän. Paljon tehdään yhden vuoden turvapaikkapäätöksiä, ja 18-vuotiaana nuori saa kielteisen päätöksen, koska hän on silloin jo "aikuisen" ja pystyy huolehtimaan itsestään kotimaassa. Siinä vaiheessa on jo oppinut jonkun verran suomea ja elämään täällä ja sitten pitäisi lähteä. Paperittomilla on todella hankala tilanne, kun ei saa mitään rahallisia tukia eikä asuntoa. Silloin on tärkeää, että on joku taho esim. järjestö, jolta saa apua.

Viranomaiset eivät voineet ennakoida yli 32 000 turvapaikanhakijan äkillistä saapumista maahan. Siitä huolimatta jotkut asiat olisi voitu hoitaa paremmin.

Vantaan nuorisotyön päällikkö: Omakohtaisena kokemuksenani Vantaalla sanoisin, että turvapaikkaa hakeneita nuoria ei ole osattu kohdella ja kohdata tarpeeksi hyvin, kun he saapuivat Suomeen. Tilanne oli hankala ja osaajia vähän. Erilaisiin ostopalveluihin jouduttiin turvautumaan, ja niiden toiminnan laatutaso oman kokemukseni perusteella oli heikko. Henkilökunta oli kokematon ja jopa ammattitaidoton. Nuorten kohtelu yksilöinä muutamia tapauksia lukuun ottamatta toimi huonosti. Yhtenäiset toimintaohjeet puuttuivat ja ongelmatilanteisiin ei aina löydetty ratkaisuja.

Myös kaupungin omille toimijoille tilanne oli haastava. Tilanne ja olosuhteet olivat uusia ja resursointi oli vasta alkamassa. Toiminta oli hajanaista ja yhteistyötä eri tahojen kanssa ei tehty tai tehtiin rajallisesti.

Nykyisin tilanne on parempi, mutta ei täysin tyydyttävä. Edelleenkin toiminta on hajanaista ja pirstaleista kun asiaa katsotaan nuorten silmin. Toimijoita on paljon, mutta onko kenelläkään kokonaisuus kunnolla hallussa – taas nuoren kannalta asiaa katsoen. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa, mutta se ei välttämättä ole tehokasta. Palveluketjut eivät ole välttämättä ehjiä, ja siirtyminen palvelusta toiseen joko peräkkäin tai rinnan saattaa olla ongelmallista nuorelle.

Henkilökohtainen näkemykseni on, että toiminta voisi olla tehokkaampaa, jos erilaiset nuoren kannalta tärkeät palvelu- ja tukiprosessit olisi kuvattu hyvin ja prosessien osien vastuut olisivat selvät ja yhteistyö olisi tehokkaampaa. Rajapintojen ylityksissä nuoret kaipaisivat enemmän tukea, samoin kun kokonaisuuksien ymmärtämisessä.

Tehottoman toiminnan tulos on, että epävarmuus kylvää pelkoa.

Ohjaaja B: Monilla alaikäisenä Suomeen tulleilla oleskeluluvan saaneilla on iso riski saada kielteinen päätös, kun he ovat täyttäneet 18. Se on aiheuttanut isoja ongelmia näille pojille, koska he pelkäävät, että heidät pakotetaan lähtemään pois maasta. Monet jotka eivät saa oleskelulupaa putoavat pois näkyvistä. Kukaan ei tiedä heistä mitään ja kukaan ei huolehdi heidän asioistaan. Heillä ei ole rahaa ja heillä ei ole lupaa mennä töihin vain sen takia että he ovat aikuisia.

Myös ne nuoret jotka saavat oleskeluluvan, kun he täyttävät 18, heidän pitäisi muuttaa omaan kotiin. Se on hyvä juttu, mutta usein kukaan ei auta heitä hankkimaan huonekaluja tai niiden kuljetuksia. Heillä ei ole mitään kotona, ehkä pelkästään yksi patja ja muutamia tavaroita. Heidän pitäisi itse osata hoitaa oma asioitaan, mutta se on vaikeaa ilman mitään apua ja tukea. Monet heistä kaipaavat aikuista, joka huolehtii heidän asioistaan ja kysyy vaikka että mitä teille kuuluu? Se on heille tärkeää että he voivat soittaa jollekin tutulle aikuiselle milloin vain ja varsinkin jos he tarvitsevat neuvoa. Juttelee heidän kanssa jos heillä on asiaa. Ihminen tarvitsee myös hätätilanteissa tukihenkilöä. On todella pelottavaa, jos ei ole ketään silloin kun jokin tapahtuu.

Erityisnuorisotyöntekijä: Koska nuoret eivät saaneet valmiuksia tukiasumisyksikössä päivittäisten rutiinien hoitamiseen, on se yksin asuessa mahdotonta, jollei joku auta. Olen auttanut nuoria vapaa-ajallani omaan kotiin muuttamisen jälkeen: pyykinpesussa, tavaroiden hankkimisessa, kodin sisustamisessa, verhojen/petivaatteiden laitossa, ympäristöön ja uuteen asuinalueeseen tutustumisessa, kouluasioissa, kaupassa käynnissä, vaatteiden hankkimisessa, vapaa-ajan harrastusten löytymisessä, toiminut keskusteluapuna. Olen ollut se turvallinen aikuinen jolta voi pyytää apua erilaisissa tilanteissa, suomalaisten tapojen ja järjestysääntöjen opettamisessa. Olen auttanut mm. kouluasioissa, kieliharjoittelun kanssa sekä työharjoittelupaikkojen hankkimisessa.

Huolta aiheuttaa myös se, että kukaan ei varsinaisesti tunne näitä nuoria, eikä heillä ole ketään joka olisi kiinnostunut heistä muuten kuin ammattimielessä (opettaja joka huolehtii kouluasioista tai sosiaalityöntekijä joka huolehtii vaikka raha-asioista). Nuorilta puuttuu perhe, jossa vanhemmat luonnollisesti kantavat huolta nuoren kokonaisvaltaisesta pärjäämisestä ja hyvinvoinnista. Tämän vuoksi mm. MarjaVerkon kautta tulleen ohjaaja **B:n** kaltainen henkilö on todella tärkeä näiden nuorten elämässä.

Entinen Vantaa-mallin vapaaehtoistoiminnan koordinaattori: Haastavaa oli yhteistyö vastaanottoyksikön kanssa. Siellä ei nähty kummiperhetoiminnan merkitystä ja ehkä sitä järjestötoiminnan merkitystä. Yleisellä tasolla yhteistyöhön oltiin halukkaita, mutta ei oltu halukkaita syventämään yhteistyötä, eikä vastaanottaa esim. kummiperheiden tarjoamaa tietoa. Halua rakentaa syvää ja luottamuksellista yhteistyötä ei ollut. Salassapito- ja tietoturva-asiat nähdään ja tulkitaan niin tiukasti, että kun kummiperheet ovat kuitenkin sitoutuneet vapaaehtoistoiminnan periaatteisiin, niin sen puitteissa olisi ollut mahdollista toimia toisinkin. Hyvä yhteistyö vaatii kuitenkin luottamusta ja jos asioista ei voida oikeasti puhua, niin ei voida oikeasti ratkoa isoja ja haastavia ongelmia. Erilaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja tähän problematiikkaan on kuitenkin olemassa ja jossain paikoissa niitä hyödynnetään. Ne ovat osittain tulkintakysymyksiäkin.

Yhteenvetoa

Oikeusministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö julkaisivat vuonna 2017 raportin *Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat*. Sen mukaan:

Kaikissa eri kartoituksen aineistoissa kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien luottamuksen ja yhdessäolon edistämiseksi nostettiin esiin erilaiset vuorovaikutuksen mahdollistavat keinot. Kuntiin suunnatun kyselyn vastaajat näkivät, että urheiluseuroilla ja kouluilla on eniten vaikutusta. Ystävä- ja vertaistoiminta, yhteiset tapaamispaikat ja vapaamuotoiset tapahtumat ja tempaukset arvioitiin myös pääsääntöisesti hyviksi tavoiksi vaikuttaa, vaikka epätietoisia oli jonkin verran. Turvapaikanhakijoiden haastatteluissa urheilu nousi niin ikään yhdeksi keskeiseksi keinoksi edistää vuorovaikutusta sen lisäksi, että haastateltavat korostivat halua integroitua Suomeen eri elämänsaroilla ja varsinkin työllistymisen kautta. (Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat 2017, 8–9.)

Mahdollisuuksia luontevaan vuorovaikutukseen paikallisten kanssa on pääsääntöisesti ollut liian vähän. Harrastukset ovat yleensä edellyttäneet sitä, että alueen toimijat ovat vapaaehtoisvoimin tai hankevaroin niitä tukeneet. -- Myös liikuntaa tulisi hyödyntää entistä enemmän eri väestöryhmien vuorovaikutuksen paikkana ja kotoutumisen osana. Toimintaa suunniteltaessa tulisi ensisijaisesti pyrkiä siihen, että se yhdistää ihmisiä taustasta riippumatta yhteisten intressien kautta. (Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat 2017, 8–9.)

Maahan muuttaneiden kotoutumisessa ja sen edistämässä monella toimijalla on vaikutusta prosessin onnistumiseen. Sen lisäksi, että maahan muuttaneen oma rooli on suuri, muun muassa eri viranomaiset, kolmannen sektorin edustajat, työnantajat, etniset verkostot, naapurit ja palvelun tarjoajat vaikuttavat merkittävästi yksilön kotoutumiseen. Menestyksellä kotoutuminen edellyttää vastavuoroista mukautumista sekä maahan muuttaneelta että häntä ympäröivältä yhteiskunnalta. (Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat 2017, 12.)

Kivistön kokemukset vahvistavat tämän raportin tuloksia. Kivistön kokemus poikkeaa raportin kohdekuntien toiminnoista siinä, että Vantaalla otettiin käyttöön hyvin koordinoitu lähestymistapa (Vantaa-malli), jonka lisäksi Kivistön suuralueella toimii yhteisöllisyyttä edistävä aluekehitysverkosto MarjaVerkko ry, joka tuo alueella toimivat tahot yksittäisistä asukkaista, yhdistyksiin, yrityksiin ja julkisen sektorin toimijoihin yhteen. Tiivis yhteistyö on tuottanut konkreettisia tuloksia.

Seurakunnan nuorisotyön ohjaaja: Juurikin KYTKE-festari ja kaikki tapahtumat, jossa nuoria on ollut vapaaehtoisina, on onnistunut hyvin. Se, että nuoret ovat olleet KanNussa (nuorisotilassa) ja se kun on järjestetty myös kummiperheiden, vapaaehtoisten ja nuorten omia tapahtumia. Vapaaehtoisten panos on ollut ihan huippua! Kielenopetus ja muu vapaaehtoistoiminta oli varsinkin alussa tärkeää. Vapaaehtoisten ja kummiperheiden motivaatio on ollut ihan oleellista. Välitön välittäminen ja sitoutuminen toimintaan on erityisen tärkeää alaikäisten kohdalla. MarjaVerkon, seurakunnan, kaupungin ja SPR:n yhteistyö on ollut todella onnistunutta. Se, että ylipäänsä on olemassa yhteistyötä.

Raha-asioita ajatellen myös se, että Yhteisen pöydän ja Vantaan seurakuntien yhteisen seurakuntatyön kärkihankkeen kautta on ollut jotain resursseja, joita on voinut hyödyntää, on ollut todella tärkeä juttu myös. Kukaan ei ollut toimintabudjeteissaan varautunut tämmöiseen tilanteeseen, joten sellaiset asiat luovat aina haasteita. Vahvuutena tässä toiminnassa oli ehdottomasti se yhdessä tekeminen ilman ns. konfliktitilanteita tai intressiristiriitoja eri toimijoiden välillä (MarjaVerkko, kaupunki, seurakunta ja muut).

Apulaiskaupunginjohtajan johtopäätös on, että vaikeaan tilanteeseen nähden, Vantaa hoiti velvollisuutensa suhteellisen hyvin:

Onnistuneet asiat olivat yhteistyö kaikkien toimijoiden kanssa, nopea reagointi, yhteistyö poliisin kanssa. Missä olisimme voineet toimia paremmin? Kaupungin olisi pitänyt toimia vieläkin nopeammin esim. sen yleisötilaisuuden järjestämisessä, ehkä olisi voinut hiukan enemmän panostaa tähän tukiasuntoon mutta toisaalta riskianalyyysissä riskit olivat hyvin pienet ja tilanne oli hyvin paljon vaikeampi Aviapoliksen (aikuisten) vastaanottokeskuksissa. Joten oli priorisoitava voimavaroja enemmän sinne.

Valitettavasti valtion (hallituksen ja Maahanmuuttoviraston) toimenpiteet ovat usein vetäneet maton saavutusten alta. Pahin epäkohta alaikäisten yksin maahan tulleiden turvapaikanhakijoiden tapauksissa on ollut tiukka oleskelulupapolitiikka.

YK:n lastenjärjestö UNICEF julkaisi vuonna 2018 tutkimuksen *Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children* (UNICEF 2018a), jossa on selvitetty turvapaikkaa hakevien lasten oikeuksien toteutumista kaikissa Pohjoismaissa vuodesta 2015 lähtien. Erityisesti Suomen osalta olennaisten havaintojen ja suositusten koosteessa nostetaan esiin neljä keskeistä haastetta sille, miksi turvapaikanhakijalapsen oikeudet eivät Suomessa toteudu (UNICEF 2018b):

1. Väärä tärkeysjärjestys: kansainvälistä suojelua hakeva lapsi nähdään ensisijaisesti turvapaikanhakijana. Turvapaikanhakijalapsi on kuitenkin ensisijaisesti lapsi.
2. Suomessa ei ymmärretä, että YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) ylittää kansallisen lainsäädännön.
3. Suomessa yksintulleiden turvapaikanhakijalasten asioista vastaa väärä viranomainen. Maahanmuuttoviranomaisen sijaan oikea taho olisi lastensuojeluviranomainen.
4. Vuoden 2015 poikkeuksellisessa tilanteessa käyttöön otetut turvapaikkakäytäntöjen lisäkiristykset ovat jääneet pysyviksi.

”Kivistön nuoret”, joille on myönnetty neljän vuoden pituisia oleskelulupia, ovat kotoutuneet pääsääntöisesti oikein hyvin. Osa nuorista on kuitenkin saanut vain vuoden kestoisia oleskelulupia. He ovat muiden tapaan aloittaneet opinnot, harrastaneet ja käyttäytyneet mallikkaasti. Kuullessaan muiden alaikäisinä yksin maahan tulleiden tilanteista, he ovat ryhtyneet epäilemään, että Suomen tarkoituksena onkin lähettää heidät kotiin heti heidän täysi-ikäistyttyään. Tästä kaikesta on seurannut pettymystä, epävarmuutta ja monesti myös masennusta tai suuttumusta.

Erityisnuorisotyöntekijä: Suurta huolta aiheuttavat ne nuoret, jotka saavat kielteisen päätöksen, eivätkä tiedä miten toimia, mistä hakea apua ja jotka lähetetään 18 vuotta täytettyään toiselle paikkakunnalle. Nuoret jotka ovat jo löytäneet ystäviä, koulun ja paikan Vantaalta joutuvatkin yhtäkkiä lähtemään muualle, josta he eivät tunne ketään. Tosiasiassa he jäävät roikkumaan kavereiden tai tuttujen asuntoihin ilman tukea. Saattaa olla, että nuori katoaa ns. ”maan alle”. Heillä ei ole varaa liikua julkisilla liikennevälineillä, he eivät pääse

osallistumaan harrastuksiin, kouluun, eivätkä he voi tehdä työtä. Tällaisilla nuorilla on vaarana joutua väärille poluille ja he ovat varmasti rikollisille järjestöille otollista maaperää. Moni opiskeluun ja työhön motivoitunut nuori jää tyhjän päälle, eivätkä he saa tehdä mitään muuta kuin odottaa.

Tapaus Kivistön opit voidaan tiivistää kolmeen väitteeseen:

1. Nuorten turvapaikanhakijoiden kotoutuminen voi onnistua hyvin.
2. Onnistuminen edellyttää tiivistä, koordinoitua yhteistyötä viranomaisten, kolmannen sektorin ja vapaaehtoisten välillä. Tapaus Kivistössä onnistumisten taustalla on ollut se, että nuorilla on ollut alusta asti turvallisia aikuisia auttamassa suomalaiseen arkeen sopeutumisessa ja että heille on tarjottu mielekästä harrastustoimintaa. Tämä ei olisi onnistunut ilman sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja tehokasta vapaaehtoistyön koordinoitua.
3. Ristiriitainen poliittinen asetelma, jossa ensiksi tarjotaan tukea ja turvaa ja sitten vedetään ne pois, kaivaa maata kotoutumistyön alta.

Yleisesti hyväksytty tosiasia on, että Suomi tarvitsee lisää työkykyisiä ja halukkaita nuoria.

Tukiyksikön asukas G (4-vuotinen oleskelulupa): Minulla on ollut kaikki hyvin Suomessa alusta lähtien. Joka paikassa, missä minä olen ollut, on ollut hyvä. Ei mitään ongelmaa. Itse olen toiminut hyvin joka paikassa [opiskelee rakennusmestariksi ja on ollut kesätyössä rakennusfirmalla] ja tehnyt kaikki tehtävät mitä minun on pitänyt tehdä. Jalkapallo on ollut meille tosi tärkeä ja se on tehnyt hyvää meille kaikille. Olen edelleen yhteydessä minun vanhoihin ohjaajiin ja mun kavereihin. Soitan esimerkiksi **ohjaaja B**:lle jos tarvitsen jotain neuvoa tai apua.

Tiedetään myös, että paperittomat nuoret, jotka on suljettu ulos työelämästä ja turvallisesta ympäristöstä, muodostavat yhteiskunnalle monitahoisia riskejä. Miksi eteenpäin pyrkivistä nuorista tehdään yhteiskunnallisilla toimilla ongelmatapauksia?

Tukiyksikön asukas H (negatiivinen päätös): Minulla alussa oli hyvin kun olin alaikäisenä. Sitten kun täytin 18 vuotta kaikki muuttui ja sain kielteisen päätöksen sen takia että olen aikuinen. Minun mielestäni tämä ei ole reilua. Nyt en saa tehdä töitä koska minulla ei ole oleskelulupaa. Olen kokoajan kotona ja minulla ei ole mitään tekemistä eikä rahaa. MarjaVerkko on tarjonnut minulle harrastuksen ja antanut minulle muutakin apua. Toivottavasti viranomaiset ymmärtävät mitä he aiheuttavat meille, ja miten olen jumissa täällä Suomessa ilman mitään tekemistä ja ilman oikeaa elämää. Nyt odotan joka päivä, että elämä voisi muuttua ja voisin mennä eteenpäin.

Tapaus Kivistö on osoittanut, että ruohonjuuritasolta löytyy nopeasti jalkautumaan kykeneviä ihmisiä ja järjestöjä, jotka haluavat ja pystyvät auttamaan nuoria turvapaikanhakijoita ja oleskeluluvan saaneita henkilöitä kotoutumaan, ja että alueellinen mittakaava vaikuttaa toimivalta ja tehokkaalta tavalla skaalata tukitoimintaa. Oikealla tavalla ja oikea-aikaisesti ohjatulla ja koordinoitua avulla on epäilemättä positiivisia vaikutuksia myös yhteiskunnassa laajemmin. Ristiriitainen turvapaikkapolitiikka aiheuttaa kuitenkin paitsi inhimillistä kärsimystä, myös merkittäviä haasteita tukitoiminnan toteuttamiselle.

Lähteet

Marja-Vantaan osayleiskaavan selostus (2006) Saatavilla verkossa:

<https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/107021_kaupsu_020900_selostus_kv190606.pdf>. Tarkistettu 12.4.2018.

Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat (2017) Oikeusministeriön julkaisu 32/2017 (oikeusministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteisjulkaisu). Saatavilla verkossa:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80007/A_OMSO_32_2017_Miten_meilla_menee.pdf?sequence=7&isAllowed=y>. Tarkistettu 12.4.2018.

UNICEF (2018a) Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children. Saatavilla verkossa:

<<https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/Vaikuttaminen/Protected+on+Paper.pdf>>.

Tarkistettu 12.4.2018.

UNICEF (2018b) Tutkimuksen keskeiset havainnot ja suositukset Suomen osalta. Saatavilla

verkossa: <<https://www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2018/unicefin-pohjoismainen-tutkimus-suomessa-vakavia-puutteita-turvapaikanhakijalasten-oikeuksien/>>. Tarkistettu 12.4.2018.